

***OČK(o) – okresný časopis knihovníkov
o práci knižníc okresov Pezinok, Malacky a Senec
Ročník 18, číslo 2/2012
ISSN 1338-9394***

Milé kolegyně, milí kolegovia,

Prežili sme koniec sveta aj koniec roka a znovu začíname. Ako vždy začiatkom roka nás čaká zhodnotenie činnosti a teda aj štatistika. Zhodnotíme teda aj v tomto čísle zaujímavé podujatia, ktoré sa koncom roka udiali v Malokarpatskej knižnici v Pezinku. A pretože rok 2013 je aj výročným rokom príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie ako aj Európskym rokom občanov, prinášame informácie o týchto aktivitách a tipy na podujatia, ktoré by knižnice mohli venovať týmto výročiam.

Opäť upozorňujeme na potrebu plánovania a realizovania revízií knižničného fondu, pretože sa na metodických návštevách stretávame s faktom, že v knižniciach revízia fondu ako základného majetku knižnice nebola vykonaná vôbec alebo pred mnohými rokmi.

Prinášame tiež výňatky zo slovenského prekladu Smernice IFLA pre verejné knižnice. IFLA - Medzinárodná federácia knižničných asociácií a inštitúcií - je popredná medzinárodná organizácia, ktorá bola založená v roku 1927 a zastrešuje knižničné združenia, spolky, knižnice a informačné inštitúcie v rámci celého sveta. Smernica IFLA pre verejné knižnice je zdrojom mnohých argumentov o úlohe verejných a obecných knižníc v súčasnej spoločnosti, a knihovníci v nej môžu nájsť námety pre rozvoj svojich služieb, získavanie spokojných zákazníkov knižníc a argumenty na presadzovanie svojich záujmov nielen u svojich zriaďovateľov, ale aj v rámci celej spoločnosti.

Prajem Vám veľa síl a trpezlivosti vo vašej práci, priazeň u zriaďovateľov a stabilný okruh čitateľov a návštevníkov. Knižnica je nikdy nekončiaca práca a ak dobre funguje, stále potrebuje viac práce, nápadov, peňazí a vlastnej osobnej angažovanosti. A dúfam, že knižnice budú dobre fungovať aj v roku 2013.

Mgr. Daniela Tóthová, riaditeľka

A k t u a l i t y

Štatistika 2012

Tak ako po iné roky, tak aj začiatkom roka 2013 boli všetkým knižniciam Bratislavského samosprávneho kraja zaslané tlačivá Ročný výkaz o knižnici 2012 na vyplnenie. Prosím, venujte výkazu dostatočnú pozornosť. Pokiaľ máte možnosť, pokúste sa vyplniť formulár elektronicky a vyplnený, vytlačený, podpísaný a opečiatkovaný zriaďovateľom mi ho pošlite na moju adresu do Malokarpatskej knižnice v Pezinku. Nezabudnite vyplniť aj súhlas so zverejnením údajov. Online formulár MK SR je zverejnený na stránke MK SR, <http://registerkultury.gov.sk/statistika2012/> spolu s metodickými pokynmi. Zvláštnu pozornosť prosím venujte modulu sedem a vyplňajte ho s pomocou ekonómky, vyhnite sa tak rôznym nezrovnalostiam. V prípade potreby ma prosím kontaktujte.

kb

Publikácia História a súčasnosť verejných knižníc Bratislavského samosprávneho kraja: okresy Pezinok, Senec a Malacky

V roku 2013 oslávi Malokarpatská knižnica v Pezinku 60. výročie jej vzniku, preto sme sa rozhodli vydať publikáciu História a súčasnosť verejných knižníc Bratislavského samosprávneho kraja: okresy Pezinok, Senec a Malacky. Pri tejto príležitosti som oslovila knihovníkov, ale aj starostov obcí, aby mi pomohli s ozrejmnením a získaním údajov z histórie vzniku knižnice v ich obci. Týka sa to aj tých knižníc, ktoré momentálne stagnujú. Svoju históriu predsa stále majú. Nie vždy som sa stretla s ochotou tieto údaje vyhľadávať. Jedna pani starostka mi napísala, že týmito údajmi nedisponuje, takže mi nemá čo poslať. Uznajte, veď kto má vedieť o vzniku knižnice či o obci viac ako starosta obce? Ten predsa najlepšie vie na koho sa obrátiť, kde hľadať. Veď má k dispozícii kroniku, kronikára, kňaza, učiteľov, starších ľudí, pamätníkov. Chcela som, aby to bola vzorová a reprezentačná publikácia, ale poviem vám, dá to poriadne zabráť, keď nie je ochota pomôcť z druhej strany. Niektorí sa tvária, že sa ich to netýka, hoci to má byť reklama aj pre ich obec a knižnicu.

Touto cestou vás prosím, tí, ktorí ste mi ešte stále údaje nedodali, urobte tak čím skôr. Vo svojom archíve mám väčšinou len staré zápisnice a štatistické výkazy.

kb

ERAS 2012

Európska komisia vyhlásila rok 2012 za Európsky Rok Starnutia a Solidarity medzi generáciami, ktorý svojim zameraním nadväzuje na európsky rok 2010, venovaný boju proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu a na minuloročné aktivity európskeho roka podporujúceho dobrovoľníctvo. Zámerom je upozorniť na problematiku starnutia i na riziká, ktoré táto životná etapa prináša a poukázať na možnosti, ktoré má kultúra a kultúrno-osvetová činnosť zvlášť pri začleňovaní starších ľudí do spoločenského života a posilňovaní solidarity medzi generáciami. Snahou bolo pomôcť knižniciam pracujúcim s touto cieľovou skupinou i samotným seniorom pri ich motivácii aktívne vstupovať do spoločenských procesov i procesov medzigeneračnej komunikácie.

Malokarpatská knižnica v Pezinku pracovala so seniormi po celý rok, urobili sme množstvo aktivít, jednorazových, cyklických i dlhodobých. Zaujímavým bolo Stretnutie najstaršieho aktívneho čitateľa knižnice 95 ročného pána Bollárda a našej bývalej pracovníčky Anny Šavarovej t. č. na dôchodku s našimi najmladšími aktívnymi čitateľmi, deťmi MŠ. Na stretnutie si deti pripravili program piesní a básni. Na oplátku im náš najstarší čitateľ porozprával, ako začínal v detskom veku s čítaním, kam chodil do školy, či knižnice. Deti upútal krátkym úryvkom z Homéra, ktorý predniesol v starogréčtine. Rovnako sa aj pani Šavarová podelila s deťmi o svoje skúsenosti s knižnicou a svojimi obľúbenými knihami a prečítala im úryvok zo známej knihy Ľudmily Podjavorinskej Čin-Čin. Naši seniorskí hostia dostali Pamätné listy a deti sladkú odmenu.

Ďalším podujatím bolo stretnutie seniorov s koordinátorom prevencie proti kriminalite a autorom kníh na túto tému Bc. Miroslavom Schlesingerom, riaditeľom OZ Spoločne proti kriminalite. Okrem iného si tento pezinský mestský policajt pripravil prednášku o Prevencii kriminality pre seniorov. Návštevníci sa dozvedeli aké typy páchatel'ov môžu existovať, ako predísť činu, ktorý môže byť na nich spáchaný a keď už dôjde k činu, ako sa brániť.

V rámci dlhodobých aktivít, v rámci projektu Kniha ide za vami, sme z darovaných a vyradených kníh zostavili malé kolekcie, ktoré sme odniesli na pezinskú Mestskú polikliniku, do Domova sociálnych služieb a do Zariadenia opatrovateľskej služby. Knihy si môžu klienti a pacienti požičať, po prečítaní vrátiť, alebo posunúť niekomu inému, prípadne

do políc pridať svoje vlastné nepotrebné knihy, ktoré možno potešia iného a privedú ho neskôr aj k nám do knižnice. Kolekcie priebežne dopĺňame o ďalšie darované knihy.

Medzi cyklické aktivity, ktoré Malokarpatská knižnica v Pezinku usporiadala v roku 2012 pri príležitosti ERAS patria tieto aktivity: spolupráca s Domovom sociálnych služieb v Pezinku (DSS), spolupráca so Zariadením opatrovateľskej starostlivosti v Pezinku (ZOS), ponuka rôznych aktivít usporiadaných pre seniorov, rôzne prednášky a besedy.

kb

Rady a skúsenosti

Revízia knižničných fondov

K pracovným povinnostiam pracovníkov knižníc okrem poskytovania knižnično-informačných služieb, nákupu a spracovania knižničných fondov, je aj pravidelné (alebo mimoriadne) vykonávanie revízie knižničných fondov, (mnohí ju nesprávne nazývajú aj inventúra!). Zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach presne stanovuje, kedy je knižnica **povinná vykonať** revíziu knižničného fondu:

a) pravidelne

1. do 50 000 knižničných jednotiek v úplnosti každé tri roky (t. j. najmenšie knižnice mali realizovať úplnú revíziu v r. 2003, teda 3 roky po vyjdení zákona!)
2. do 100 000 knižničných jednotiek v úplnosti každých päť rokov (t. j. v r. 2005)
3. do 200 000 knižničných jednotiek v úplnosti každých 10 rokov
4. nad 200 000 knižničných jednotiek v úplnosti každých 15 rokov, (týka sa veľkých knižníc).

Odporúčame, aby si knižnica vypracovala vopred podrobný plán revízie fondu vrátane organizačného a personálneho zabezpečenia revízie.

Postup pri revízii knižničného fondu:

1. príkaz p. starostu na vykonanie revízie
2. organizačné a technické zabezpečenie úplnej revízie KF (brigádnici, dobrovoľníci)
3. vydať oznam o zatvorení knižnice
4. vypracovať harmonogram revízie
5. vymenovať predsedu a členov revíznej komisie
6. zabezpečiť dostatočné množstvo revíznych hárkov (lístkov)
7. začať revíziu – postup podľa jednotlivých oddelení – spôsob revízie (revízne hárky, kontrolné lístky, pomocou čítacieho zariadenia, ...) – rozhodne vedúci revíznej komisie
8. nezabudnúť zrevidovať aj požičané knihy + nedobytné knihy!
9. po skončení revízie overiť skutkový stav revízie – kontrola revíznych hárkov alebo lístkov s prírastkovým a vyradovacím zoznamom
10. vypracovať zoznam stratených dokumentov
11. vypracovať protokol z revízie – revízny protokol predloží knihovník knižnice na schválenie svojmu zriaďovateľovi
12. vypracovať opatrenia na zabezpečenie ochrany knižného fondu
13. vyhľadávanie stratených dokumentov
14. vypracovanie konečnej verzie stratených dokumentov, zistených pri revízii
15. predloženie zoznamu stratených dokumentov a žiadosť o vyradenie z fondu zriaďovateľovi knižnice (starostovi)

16. vyradenie stratenej literatúry z fondu knižnice – knihy vyradíme až potom, keď sme zoznam stratených kníh a návrh na vyradenie predložili zriaďovateľovi a dostali jeho súhlas na vyradenie kníh z evidencie
17. zo zákona ponúknuť vyradené knihy SNK v Martine a UK v Bratislave, (adresy na požiadanie pošlem), prípadne vyvesiť zoznam vyradených kníh v excelli na stránku infolib.sk – (dohodnúť sa s administrátorom)

b) **mimoriadne**, ak

1. revíziu nariadi zriaďovateľ alebo zakladateľ knižnice
2. treba zistiť skutočný stav, najmä po mimoriadnej udalosti, premiestnení knižnice, zmene knihovníka a pod.

Malokarpatská knižnica v Pezinku ako metodické pracovisko pre verejné knižnice v Bratislavskom samosprávnom kraji poskytuje odbornú metodickú pomoc aj pri revíziách KF. O pomoc alebo informáciu je možné požiadať metodičku PhDr. Katarínu Benciovú, kontakt: metodika@kniznicapezinok.sk ; ☎ 033/ 641 35 54 alebo 033/ 641 23 15.

Vyhlásenie Roku Cyrila a Metoda

V roku 2013 si pripomíname 1150. výročie príchodu dvoch vierozvestcov, Cyrila a Metoda, (ktorí sú nazývaní aj solúnskymi bratmi) na Veľkú Moravu v roku 863. Na účely misie v kláštore Polychron vytvoril Konštantín (Cyril) nové písmo – hlaholiku, špeciálne usposobené pre slovanský jazyk. Bola zvolená za jazyk, ktorý sa bude počas misie a na preklady používať. Staroslovienčina počas veľkomoravskej misie získala veľa prvkov západoslovanských (od 10. stor. slovenských a moravských) nárečí používaných na Veľkej Morave. Napríklad vtedajšia verzia hlaholiky obsahuje aj jedno písmeno (hlásku dz), ktorá sa vtedy používala len na území dnešného Slovenska. Vďaka tejto činnosti sa bratia považujú za zakladateľov slovanskej literatúry. Okrem toho Konštantín priniesol so sebou na Veľkú Moravu symbol byzantského dvojkríža (ktorý je dnes v slovenskom znaku).

Od začiatku svojho pobytu na Veľkej Morave museli čeliť kritike bavorských (čiže východofranských) kňazov, predstaviteľov západného (čiže nie byzantského) kresťanstva, ktorí sa obávali, že stratia v krajine svoj vplyv. Roku 863 Konštantín založil tzv. Veľkomoravské učilište, v ktorom sa vychovávali budúci slovanskí kňazi a administratívni pracovníci, a ktoré sa stalo centrom slovanskej literatúry. Roku 885 mali asi 200 absolventov. Poloha učilišťa je neznáma, ale podľa archeologických nálezov existovala cirkevná škola na hrade Devín. Vedúcim učilišťa bol Konštantín. Cyril a Metod nechávajú po sebe okrem prekladov aj objemovo bohatú, ale, bohužiaľ, slabo zachovanú osobnú tvorbu v gréčtine a staroslovienčine. Konštantín napísal predovšetkým prvú slovanskú báseň **Proglas**.

Rok 2013 je vyhlásený za Rok Cyrila a Metoda. Rok plný podujatí orientovaných na posolstvo vierozvestcov a obdobie Veľkej Moravy potrvá až do 31. decembra 2013. Okrem toho si naša krajina pripomenie aj 150. výročie založenia Matice Slovenskej a 20. výročie prijatia deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Zapojte sa aj vy tým, že zorganizujete na tému Cyril a Metod akciu vo vašej knižnici.

Pre inšpiráciu uvádzame akcie, ktoré organizuje Malokarpatská knižnica v Pezinku.

Cyril a Metod na Kamennej bráne

Beseda s pezinským historikom Petrom Wittgrúberom k 1150. výročiu príchodu Cyrila a Metoda na naše územie

Marec 2013, čítareň Malokarpatskej knižnice v Pezinku, pre širokú verejnosť

Zo Slovenska do Ríma. Stopy Sv. Cyrila a Metoda v Ríme

Beseda vytvorení a ceste pamätnej tabule a sôch sv. Cyrila a Metoda zo Slovenska do rímskej baziliky Santa Maria Maggiore v spolupráci s Literárnym a informačným centrom
Jún 2013, čítareň Malokarpatskej knižnice v Pezinku, pre širokú verejnosť

Literárna a výtvarná súťaž na tému Vierozvestci Cyril a Metod

Jún 2013, Oddelenie pre deti a mládež, pre deti ZŠ Pezinka a okolia

Vierozvestci v dreve

Slávnostné odhalenie drevených sôch sv. Cyrila a Metoda

Júl 2013, nádvorie Malokarpatskej knižnice v Pezinku, pre širokú verejnosť

Malokarpatská knižnica v Pezinku

Európsky rok občanov

Rok 2013 bol rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/0217 vyhlásený za „Európsky rok občanov“. V roku 2013 totiž uplynie 20 rokov od nadobudnutia platnosti Maastrichtskej zmluvy (1993), Európa teda oslávi 20. výročie existencie občianstva EÚ.

V tejto súvislosti spustila Európska komisia dňa 9. mája 2012 **verejnú konzultáciu** k uplatňovaniu práv občanov EÚ v praxi s názvom „**Občania EÚ: vaše práva – vaša budúcnosť**“. Tematicky ide o jednu z najširších verejných konzultácií vôbec. Občania sa mohli do septembra 2012 vyjadriť a poukázať na problémy pri uplatňovaní svojich práv ako občanov EÚ. Ide o uplatňovanie práv týkajúcich sa:

- cestovania a života kdekoľvek v EÚ
- zákazu diskriminácie na základe štátnej príslušnosti
- volenia a možnosti byť volený v komunálnych voľbách a voľbách do Európskeho parlamentu bez ohľadu na to, kde občan EÚ žije
- možnosti obrátiť sa na veľvyslanectvo alebo konzulát akejkoľvek inej krajiny EÚ za rovnakých podmienok ako občania tejto krajiny, v prípade ak občan EÚ nemá v krajine mimo EÚ oficiálne zastúpenie z vlastného štátu
- predkladania petícií Európskemu parlamentu a obrátenia sa na európskeho ombudsmana
- spustenia spolu s inými občanmi EÚ európskej občianskej iniciatívy na prijatie nového právneho predpisu EÚ

Európska komisia chce pri tejto príležitosti ďalej rozvíjať a posilňovať občiansku agendu a zabezpečiť uplatňovanie práv občanov EÚ v každodennom živote. V roku 2013 predstaví novú správu o občianstve EÚ, ktorá bude obsahovať opatrenia na riešenie problémov identifikovaných občanmi EÚ.

Zdroj: www.mzv.sk/sk/zahranicna.../aktualne_temy-europsky_rok_obcanov

Svätý Jur

Do roku 1209

Toto obdobie je v dejinách Svätého Jura časovo najrozsiahlejšie, no zároveň najmenej zmapované. Na približne 4000 rokov pripadajú štyri archeologické nálezy - prvý z neolitu (z prelomu 4.-3. tisícročia p. n. l.), zo strednej doby bronzovej je známy len nález jediného bronzového meča na území Svätého Jura (okolo roku 1500 p. n. l.), stopy hallstattského osídlenia (staršia doba železná) z času okolo 800 p. n. l. a posledným je veľkomoravské hradisko, ktoré bolo vybudované a používané v druhej polovici 9. a začiatkom 10. storočia n.l.

Malý počet nálezov, ich roztrúsenosť v chotári dnešného Svätého Jura a navyše veľký časový odstup medzi nimi nedovoľuje predpokladať kontinuálne osídlenie počas tohto obdobia. Možno len konštatovať, že územie Svätého Jura bolo pre svoje priaznivé prírodné podmienky, najmä z hľadiska obrany, sporadicky osídľované. Skromnosť väčšiny archeologických nálezov nedovoľuje ani presné určenie kultúrnej príslušnosti tu usadeného obyvateľstva.

Výnimku tvorí najmladší archeologický nález - hradisko. Jeho budovateľmi i používateľmi boli veľkomoravskí Slovania. Jurské hradisko poskytovalo ochranu obyvateľstvu zo širokého okolia a bolo významným vojenským objektom na území Veľkej Moravy. Až od 9. storočia n. l. možno predpokladať viac menej kontinuálne osídlenie (slovanské) dnešného územia Svätého Jura.

1209 - 1543

Druhé obdobie sa začína prvou písomnou správou, v ktorej sa Svätý Jur predstavuje už ako pomerne významná a dávnejšie vzniknutá lokalita s kostolom, trhom a centrálnym postavením v rámci väčšieho územného celku - panstva. Zamestnaním tunajších obyvateľov bolo pravdepodobne už pred rokom 1209 vinohradníctvo a vinárstvo.

Darovaním sa Svätý Jur v roku 1209 dostal do vlastníctva predkov rodu grófov zo Svätého Jura a Pezinka. Po zničení Tatármi (v roku 1241) a českým kráľom Přemyslom Otakárom II. (v roku 1271 a 1273) sa Svätý Jur zásluhou vinohradníctva a nemeckých kolonistov sformoval v zemepanské mestečko s vlastnou, aj keď obmedzenou samosprávou. Tvorili ju richtár, 4-6 prisažní a viničný majster, ktorý mal na starosti dozor vo viniciach obyvateľov mestečka.

Spolu s Pezinkom, ktorý vlastnila príbuzná vetva rodu, sa Svätý Jur stal sídlom grófov a hospodárskym centrom ich majetkov. V mestečkách boli už koncom 13. storočia postavené pevné kamenné hrady (v Jure tzv. Biely Kameň). Spočiatku významnejší Svätý Jur ustúpil v priebehu 14. storočia do úzadia a do popredia sa dostal Pezinok, ktorý nebol až tak výrazne zameraný na vinohradníctvo.

Z vojnových škôd i živelných pohrôm, ktoré postihli Svätý Jur najmä v 15. a 16. storočí (napr. 12. júna 1434 ho vypálili husiti) sa obyvatelia mestečka spamätávali ľahšie práve vďaka vinohradníctvu, ktoré bolo značne ziskovým odvetvím výroby, a v neposlednom rade i podpore zo strany svojich majiteľov, ktorí patrili k najvplyvnejším feudálom stredovekého Uhorska. V roku 1543, kedy zomrel posledný mužský člen rodu grófov zo Svätého Jura a Pezinka, disponoval Svätý Jur rozsiahlymi právami a hospodárskymi výhodami, čo oprávňovalo obyvateľov mestečka očakávať priaznivú budúcnosť.

1543 - 1647

Tretie obdobie je najpohnutejším úsekom dejín Svätého Jura. Je poznamenané nielen bojom proti svojvôli zámožných zemepánov a snahou o vymanenie sa z poddanskej závislosti, ale aj rastom bohatstva, ktorého zdrojom bolo tradične vinohradníctvo.

Po vymretí rodu grófov pripadol Svätý Jur ako aj Pezinok (osudy oboch mestečiek boli až do roku 1647 spoločné) spolu s panstvom toho istého mena kráľovi. Potreba finančných prostriedkov na vedenie vojen s Turkmi však nútili uhorských panovníkov zálohovať svoje majetky bohatým feudálom. Svätý Jur bol v rokoch 1543-1602 postupne zálohovaný viacerým feudálom - Šeredyovcom, Eckovi zo Salmu, Jánovi Kružičovi a Štefanovi Ilešházinu. Títo inškrípční zemepáni v snahe o čo najvyššie príjmy nevelmi rešpektovali zvykové práva a slobody mestečka a jeho obyvateľov.

Účinnej podpory zo strany panovníka sa ukrivdení mešťania nemohli dlho dočkať. Až v roku 1598 za vlády Rudolfa II., ktorý hľadal v boji proti uhorskej šľachte oporu v mestách, získali Jurania od panovníka príslub pomoci. Pretože kráľovská pokladnica bola opäť prázdna, museli mešťania vyplatiť záložnú sumu z vlastných prostriedkov (spolu s Pezinkom 145.000 zlatých). Potrebné peniaze zohnali z pôžičiek na vysoký, 8-percentný úrok. V roku 1602 sa Svätý Jur vykúpil a stal sa kráľovským mestečkom. Súčasne sa mestečko stalo aj majiteľom veľkého panstva, ku ktorému patrilo 7 celých dedín a časti 12 dedín.

Nestabilná politická situácia, zavinená protihabsburským povstaním Štefana Bočkaja, a z nej vyplývajúce hospodárske ťažkosti zasiahli zadlžený Svätý Jur zvlášť citelne. Mešťania nevládali platiť ani úroky z obrovských dlhov a na dôvažok sa v rokoch 1606-1610 dostali opäť do zálohu Štefanovi Ilešházinu.

Až na zásah panovníka Mateja II. v roku 1615 sa vyriešila ťažká situácia Juranov. Kráľ zaplatil polovicu dlhov a Svätý Jur dostal privilégiá slobodného kráľovského mestečka. Mešťania sa však museli vzdať panstva a bol im uložený poplatok 400 okovov (22.000 litrov) dobrého vína, ktoré museli každoročne odvádzať na kráľovský stôl. Boj za plnoprávnosť skončil až v roku 1647, kedy Ferdinand III. povýšil Svätý Jur do stavu slobodných kráľovských miest.

Okrem týchto zápasov situáciu v tomto období dejín Svätého Jura komplikovali aj náboženské spory medzi prevažne evanjelickým mešťanstvom a katolíckym panovníkom, ktorý pod hrozbou straty privilégií zabezpečil úspešnú rekatolizáciu.

Materiálnou základňou úspechu (slobodné kráľovské mesto) bolo vinohradníctvo, ktoré sa však výrazne líšilo od vinohradníctva v predchádzajúcom období, najmä z hľadiska kvantity. Kým v predchádzajúcom období bola malokarpatská vinohradnícka oblasť jednou z mnohých v rámci Uhorska, tak v tomto období dejín Svätého Jura sa stala dominujúcou vo výrobe vína určeného pre domáce trhy i na export. Túto zmenu prinieslo obsadenie dolných častí Uhorska Turkmi v priebehu druhej polovice 16. storočia, čím sa stratila konkurencia lacných južných vín. Z tejto situácie profitovali najmä mestá a mestečká pod Malými Karpatmi a medzi nimi samozrejme i Svätý Jur.

Okrem vinohradníctva a vinárstva sa vo Svätom Jure rozvíjalo i remeslo, ktoré však napriek tomu ostalo len doplnkovým zamestnaním Juranov.

1647 - 1848

Po získaní privilégií slobodného kráľovského mesta bol Svätý Jur právne na úrovni takých miest ako Bratislava, Trnava, či Košice. Disponoval úplnou samosprávou v oblasti verejnej, súdnej a hospodárskej. Nadriadenou a teda i odvolacou inštanciou bol panovník.

Samosprávu reprezentovala 12-členná mestská rada, ktorej predsedal richtár. Rada riešila všetky záležitosti mesta a bola i súdnym fórom. Jej členom bol aj mešťanosta, poverený riadením hospodárstva, mestský kapitán, ktorý mal na starosti vojenské a policajné záležitosti a mestský notár, ktorý vybavoval písomnú agendu a spravoval mestský archív.

Popri mestskej rade účinkovala aj tzv. vonkajšia rada, ktorá pod vedením tribúna ľudu rozhodovala len v najdôležitejších otázkach a reprezentovala záujmy celého meštianstva. Všetky funkcie (okrem notára) boli volené. Voľby sa konali každý rok 24. apríla, hlasovať však mohli len plnoprávni mešťania. Do aparátu mesta patrili aj ďalší úradníci - mestský právnik, sirotsky otec, vyberači daní, komorník, trhový richtár, hospodár, pisár, strážnici a ďalší.

Dozor nad vinohradmi, stráženie, dozor nad robotníkmi, deľbu viníc, ich oceňovanie mal na starosti viničný majster (pereg), 4-6 hájníci. Tento úrad sa v samostatný orgán nevyvinul, jeho prácu usmerňoval podľa pokynov mestskej rady mešťanosta. K veľkým zmenám v samospráve mesta v rokoch 1647 - 1848/49 nedošlo, hoci sa panovníci snažili zasahovať aj do tejto oblasti mestského života.

Veľký vplyv - negatívny - na vývoj mesta mali v tomto období protihabsburské šľachtické povstanie v druhej polovici 17. a začiatkom 18. storočia a najmä nájazd Turkov zo 17. septembra 1663. Vyživovanie vojska, vyššie dane a časté živelné pohromy (požiare) spôsobili úpadok mesta i mešťanov. K tomu pristúpila i ďalšia závažná príčina. Vinohradníctvo - materiálna základňa prosperity Svätého Jura - sa dostalo koncom 17. a začiatkom 18. storočia do krízy. Spôsobilo ju vyhnanie Turkov z južných oblastí, čím sa opäť objavila konkurencia lacných južných vín, a pokles exportu uhorského vína do Čiech, Sliezska, Poľska a Rakúska.

Svätý Jur v porovnaní s Pezinkom či Modrou bol na tom horšie i nerozvinutosťou ďalších odvetví - remesla a obchodu. Hospodárskemu úpadku nezabránilo ani odpustenie 400 okovového ročného poplatku (v roku 1741) za vlády Márie Terézie. V tomto období sa náboženské spory medzi evanjelikmi a katolíkmi prejavili zvlášť ostro v roku 1674, kedy evanjelickí farári a učitelia museli Svätý Jur opustiť. Tým zanikla i mestská škola. Jej pokračovateľom sa stalo gymnázium, založené rádom piaristov, ktorý bol nástrojom rekatolizácie v meste. Spory utíchli po vydaní tolerančného patentu Jozefa II. z roku 1781.

1848 - 1918

Začiatok piateho obdobia v dejinách Svätého Jura sa niesol v znamení zmien, ktoré vyplývali z porážky buržoáznej revolúcie z rokov 1848-1849, aj keď revolučné udalosti samotné mesto nezasiahli. Samospráva mesta bola zrušená a obnovila sa až roku 1866. Nástup kapitalizmu sa odrazil aj v tejto oblasti. Už v roku 1871 stratil Svätý Jur svoje predošlé výhody i postavenie, zmenil sa na mesto so zriadeným magistrátom a bol podriadený župnému úradu. Orgánmi mestskej správy boli mestské zastupiteľstvo a mestská rada, ktorá však už nebola volená, ale obsadená menovanými úradníkmi. V čele stál už nie richtár, ale mešťanosta. Tento systém ostal zachovaný až do zániku Rakúsko-Uhorska.

Hlavným zamestnaním obyvateľov Svätého Jura ostalo vinohradníctvo, remeslá naďalej stagnovali, priemysel neexistoval. Časť schudobnených vinohradníkov nachádzala prácu v manufaktúrach a závodoch v Bratislave i Pezinku. Výraznejšie sa táto tendencia prejavila v čase fyloxéry (prvýkrát sa v Jure objavila v roku 1890), ktorej podľahla prevažná väčšina starých viníc v chotári Svätého Jura. Situácia sa zlepšila až po vysadzovaní viniča, štepeného na americké podpníky, ktoré boli voči tejto nákaze odolné.

Nedostatok možností získania obživy priviedla mnoho Juranov k vystáhovalectvu do zámoria. Sociálne rozpory umocnila I. svetová vojna, ktorej následky pocítila väčšina obyvateľov. Porážka Rakúsko-Uhorska, rozpad monarchie a vznik 1. Československej republiky znamenal začiatok nového obdobia i v dejinách Svätého Jura.

1918 - 1945

Vznikom ČSR sa začína šieste obdobie dejín tohto mesta. Mestská správa sa ani v novom štáte podstatnejšie nezmenila. Až koncom roku 1922 sa Svätý Jur mení v duchu

zákonov na veľkú obec, hoci sa naďalej označoval ako mesto a od 1. januára 1923 bol podriadený Okresnému úradu Bratislava-okolie. Právomoc mestských orgánov bola však postupne obmedzovaná v prospech notárskeho úradu. Svätý Jur stratil charakter mesta v roku 1943. V nasledujúcom roku bol k nemu pripojený i Neštich.

Po vzniku slovenského štátu sa mnoho Juranov zapojilo do ilegálnej činnosti i do príprav a bojov SNP. Oslobodením Svätého Jura Sovietskou armádou dňa 3. apríla 1945 sa začala písať nová kapitola jeho dejín.

TURSCÁNY, Juraj. *Jur pri Bratislave : 775 rokov. Jur pri Bratislave : Rada Miestneho národného výboru v Jure.* 1984, 38. s.

Z našich knižníc

Dotačný systém Ministerstva kultúry Slovenskej republiky na rok 2013 v Malokarpatskej knižnici v Pezinku

Dňa 7. novembra 2012 sme zorganizovali seminár, ktorý sa konal v Malokarpatskej knižnici v Pezinku. Seminár bol zameraný na Dotácie 2013, na praktickú stránku, postup pri podávaní žiadostí na MK SR, najmä na správne vyplnenie potrebných elektronických formulárov, s dôrazom na požadované prílohy a elektronickú registráciu. Prednášali pracovníci Ministerstva kultúry SR, PhDr. Ján Molnár a Ing. Jozef Kopčík. Účastníci seminára si mohli v praxi vyskúšať vyplniť online žiadosť, boli poučení ktorých chýb sa pri podávaní žiadostí vyvarovať. Otázky mohli klásť priamo pracovníkom, ktorí so žiadosťami pracujú. Dr. Molnár upozornil na dôležitosť správneho vyplnenia štatistických údajov za knižnicu, ktorá žiadosť podáva za posledné tri roky. Správne vyplnenie je dôležitým kritériom úspešnosti schválenia požadovanej dotácie. Nemenej dôležitým je aj vypracovanie popisu projektu.

Ďalšie dva semináre sa uskutočnili v Mestských knižniciach v Malackách a Senci.

kb

Literárny kolotoč 6 v Zámockom parku (tento krát pre nepriaznivé počasie v Pezinskom kultúrnom centre)

Autorské čítanie s tromi finalistami literárnej súťaže Anasoft Litera Veronikou Šikulovou, Zuskou Kepplovou a Vladimírom Ballom sa v nedeľu popoludní 15. júla malo pôvodne konať v Zámockom parku, no pre hroziace preháňky sa presunul „pod strechu“ do spoločenskej sály domu kultúry. Šiesty Literárny kolotoč pripravila Malokarpatská knižnica a Pezinské kultúrne centrum pod záštitou BSK a Mesta Pezinok ako súčasť pezinského Kultúrneho leta.

Bratislavská rodáčka a absolventka dramaturgie a scenáristiky na VŠMÚ Zuska Kepplová (1982) predstavila svoj experimentálny román Buchty švabachom. Útla knižočka, takmer ako vreckový bedeker, je sprievodcom do sveta mladých Slovákov, novodobých nomádov, ktorí sa rozhodli „skúsiť šťastie“ v zahraničí. Kniha bytostne oslovuje generáciu tridsiatnikov a vysoko ju ocenila kritika i nečakané množstvo čitateľov. Román o „voľnom pohybe pracovnej sily“, ako ho nepoeticky nazval moderátor popoludnia Ľubo Navrátil,

demýtizuje romantické predstavy o okamžitom úspechu v zahraničí a poukazuje na jeho úskalia a nebezpečenstvá.

Renomovaná autorka, rodáčka z Modry a pracovníčka Malokarpatskej knižnice Veronika Šikulová (1967) predstavila svoj nový román Miesta v sieti, kde košatým jazykom prešpikovaným známymi i menej známymi cudzojazyčnými, najmä maďarskými výpožičkami, rozpráva osud troch žien – troch generácií jednej rodiny. Stará mama Jolana, jej dcéra Alica a vnučka Verona sa cez priepasť desaťročí usilujú vyrovnať so svojimi trápeniami, smútkami i radosťami, hľadajú svoje „miesto v sieti“ a rovnováhu a pokoj v sebe.

Novozámčan Vladimír Balla (1967) prišiel do Pezinka s románom V mene otca, ktorý sa vlastne takisto zaoberá rodinnou anamnézou. Postavil dom, zasadil strom, splodil dvoch synov, no rodinná pohoda sa nekoná a ak sa niekedy konala, je dávno v nenávratne. Slovné a myšlienkové postupy ozvlášťujú výpoveď natoľko, že jeho banalita sa stáva slávnostnou až mýtickou a použitie magických prvkov (strom igdrasil, dva komplementárne domy, matka, ktorú vietor presúva ako pierko) všadeprítomnú banalitu má zrejme len dva razy podtrhnúť.

Prítomní autori v úvode odpovedali na (niekedy kontroverzný) okruh tém, ktoré ich mali pezinským literárnym fanúšikom priblížiť (predestinácia, kontext, tabu, autenticita výpovede), ale hovorilo sa aj o bežných veciach, spomienkach na detstvo, politických súvislostiach či medzinárodných vzťahoch. Vyše dvojhodinové podujatie sa končilo autorským čítaním zo spomínaných románov či novších textov autorov.

Ľubomír Navrátil

Tuhé zimy v minulosti a v posledných rokoch

11. decembra 2012 sa mohli návštevníci knižnice stretnúť s klimatológom a literárnym vedcom žijúcim v Pezinku Pavlom Matejovičom. V snehom zaviatom Pezinku predstavil svoju publikáciu Zima A. D. 1500 - 2010, v ktorej približuje podoby zím v Európe a na Slovensku. Porozprával o typických znakoch jednotlivých zím, o pravidelnom striedaní rokov s tuhšími zimami s teplejšími obdobiami a upozornil na sériu miernejších zím, ktorá od 70-tych rokov minulého storočia napovedá, že nastala zmena klímy. Rozprávali sme si o historicky najtuhších zimách, o už neopakovanom jave, keď počas druhej svetovej vojny boli tri zimy za sebou mimoriadne tuhé (1939 - 42) a o súvislosti počasia s historickými udalosťami. Účastníci stretnutia spomínali na tuhé zimy, ktoré sami prežili, a ktoré sa v knihe objavili v štatistike najchladnejších zím (roky 1956, 1962/63, 1984/87, kalamita v januári 1987). Pavel Matejovič priniesol aj ukážky z dobovej tlače, ktoré komentovali vyčítanie počasia a tak oživil osobné spomienky mnohých na to, ako sa snažili počas týchto zím dostať do školy, do práce. A spomienky to boli väčšinou príjemné a humorné.

Malokarpatská knižnica v Pezinku

Z knihovníckej praxe študentky

Dňom 3. 12. 2012 sa začala moja odborná prax v Malokarpatskej knižnici v Pezinku. Príchodom do knižnice som spoznala veľmi milý kolektív, ktorý tu pracuje. Ako prvá ma privítala metodička knižnice PhDr. Katarína Benciová a po nej riaditeľka Mgr. Daniela Tóthová. Moje očakávania o priebehu práce v knižnici boli úplne iné. Ako každý iný som si myslela, že v tejto inštitúcii nie je príliš veľa práce, no už viem, že zdanie občas klame. Počas mojej mesačnej praxe som prešla mnohými oddeleniami a mala som česť zúčastniť sa aj na

podujatiach, ktoré pracovníčky knižnice pripravujú pre verejnosť. Navštívili sme aj knižnicu v obci Hrubý Šúr v okrese Senec, kde sme pomáhali novej knihovníčke s vykonávaním revízie knižničných fondov. Vďaka tejto praxi som získala mnohé skúsenosti a naopak som si precvičila aj svoje vedomosti získané v škole. Chcela by som sa poďakovať pani riaditeľke Malokarpatskej knižnice v Pezinku Mgr. Daniele Tóthovej, že mi umožnila vykonávať odbornú činnosť v tejto knižnici, no zároveň aj celému kolektívu, ktorý tu pracuje za skvelé zážitky a za ich ochotu pracovať s nami, študentmi.

Michaela Krčmárová, 4. B SOŠKIŠ

Jednu knihu ročne

Nie iba prečítať, ale kúpiť a posunúť ďalej. A nie do vlastnej knihotéky, ale po prečítaní darovať do niektorej zo slovenských knižníc. Prečo? Pretože knižnice na Slovensku už roky nemajú toľko peňazí, aby mohli svoje knižničné fondy rozširovať tak, ako by chceli. Inými slovami, nemajú za čo nakupovať toľko nových kníh či iných knižničných jednotiek (napríklad cédečiek alebo dévedečiek, prípadne zvukových kníh), koľko by pre svojich čitateľov potrebovali. Nie každý má prístup k internetu, nie každý má na elektronickú čítačku. Navyše, kniha je pre mnohých stále výnimočný fenomén.

Hoci knižnice nepohŕdajú ani staršími titulmi, čitatelia logicky hľadajú v ich fondoch predovšetkým najnovšie knižné hity. Žiaľ, knižnice ich neraz nemajú za čo kúpiť. Na kultúru niet peňazí. Presnejšie, nie je ich toľko, koľko sa ich (aj zo štátnej kasy) dáva na „kultúru“ či pakultúru.

Keby však každý čitateľ, ktorému to peňaženka dovolí, kúpil „svojej“ knižnici raz ročne knihu alebo čokoľvek iné, čo by potrebovala, to by bolo čosi. Čítate dobre: keby kúpil, a bol pri tom veľkorysý voči vkusu čitateľov, takže by nenakupoval podľa toho, čo sa páči jemu. Naopak, v rámci svojich finančných možností by do knižnice, ktorú si na takéto skromné sponzorstvo vybral, kúpil to, čo by mu odporučili jej pracovníčky. Ony totiž najlepšie vedia, po čom pištia súčasné čitateľské duše a čo im vzhľadom na svoj skromný rozpočet knižnice často poskytnúť nemôžu. Tento nápad sa mi v hlave zahniezdil cestou na besedu s najprekladanejšou slovenskou poetkou Milou Haugovou o jej autobiografickej knihe Zrkadlo dovnútra. V rámci tohtoročného Týždňa knižníc a 85. výročia svojho založenia ju pripravila Mestská knižnica v Hlohovci a ja som mala chuť ten nápad tejto knižnici darovať. Nie je to však darček priveľmi abstraktný? Alebo absurdný? Váhala som. Keď však pani Haugová okrem iného rozprávala aj o tom, ako sa k svojim vydavateľstvám a knižniciam správa štát vo Fínsku, posmelilo ma to. Ako totiž povedala, keď fínske vydavateľstvá vydajú nejaký nový knižný titul, štát ho kúpi do každej knižnice v krajine; o čomsi takom sa slovenským vydavateľstvám môže iba snívať.

Môj nápad, že by každý čitateľ, ktorý si to môže dovoliť, mohol knižnici raz ročne kúpiť titul, ktorý jej v knižničnom fonde chýba, mi už absurdný neprípadal. A odvážila som sa s ním dokonca vyrukovať pred hostí jubilujúcej hlohovskej knižnice. A pretože pani Haugovú na besede sprevádzal aj vydavateľ Koloman Kertész Bagala a knihy z jeho vydavateľstva, nebolo ťažké prejsť od slov k činom. A tak som si aj bez predchádzajúceho dohovoru dovolila kúpiť knižnici ako darček k jubileu jednu zo zbierok Mily Haugovej. Inštitúcia, kam ma ako štvorročnú zapísal otec a kam som si potom raz za týždeň či dva chodila vymieňať prečítané knihy zabalené do bieleho baliaceho papiera za iné, a aj dospelej mi vždy pomohla zaobstarať, čo som potrebovala, si to zaslúži. Na ďalšiu knihu, ktorú už nekúpim „naslepo“ k jubileu, ale po dohode s knižnicou, som už začala šetriť. Kto chce, môže sa, každý v tej „svojej“ knižnici, pridať. Taká iniciatíva bude iste prijatá s vďakou. A kto by

chcel aj čosi trvalejšie, napísala som vtedy v apríli, možno mu dovoľia, aby do kúpenej knihy napísal svoje venovanie. Po niekoľkých dňoch mi však napadlo čosi ďalšie.

Hlohovská knižnica, ktorá je od roku 1993 členskou knižnicou UNESCO Network of Associated Libraries, predsa už od roka 1997 každý nepárny rok vyhlasuje medzinárodnú súťaž detských exlibrisov Ex libris Hlohovec, takže deti hlohovských škôl o exlibrisoch a ich funkcii v knihách čosi vedia. Čo keby urobili „darcovské“ exlibrisy, ku ktorým by sa pripísalo iba meno darcu?

Nápad v knižnici akceptovali. Aj Slavomír Chrenko, syn spoluzakladateľa súťaže, zberateľa a tvorcu exlibrisov Viktora Chrenka, ktorý nadviazal na aktivity svojho otca, súhlasil s nápadom, aby na pamiatku svojho otca vytvoril pilotné exlibrisy, teda značky hovoriace o tom, komu kniha patrí. Ďalšie darcovské exlibrisy z detských rúk, budú originály podľa fantázie detí a rovnaký na nich bude iba nápis: EX LIBRIS KNIŽNICA HLOHOVEC, DAR ČITATEĽA XYZ.

Na projekt zatiaľ okrem hlohovskej zareagovali knižnice v Trnave, Nitre, Košiciach a Staromestská knižnica v Bratislave. Kto bude ďalší?

Marta Moravčíková

martam@martam.sk ; www.martam.sk

Z a u j í m a v o s t i

Na čo slúžia verejné knižnice ?

- majú vytvárať a posilňovať čitateľské návyky od ranného detstva
- majú podporovať samostatné sebavzdelávanie a všetky stupne školského vzdelávania
- mali by poskytovať príležitosť pre osobný tvorivý rozvoj
- povzbudzovať imagináciu a kreativitu detí a mládeže
- podporovať uvedomelý prístup ku kultúrnemu dedičstvu a k hodnotám umenia a pokroku vedy
- zaisťovať prístup ku všetkým kultúrnym formám prezentácie reprodukčného umenia
- podporovať dialóg medzi kultúrami a kultúrnou rozmanitosťou
- podporovať tradície ľudovej slovesnosti
- sprístupňovať všetky druhy všeobecných informácií
- poskytovať informačné služby aj miestnym podnikateľom, združeniam a záujmovým skupinám
- podporovať rozvoj informatickej a počítačovej gramotnosti
- podporovať a podieľať sa na všetkých akciách a programoch zaoberajúcich sa odstraňovaním negramotnosti, respektíve, ak treba, podnecovať takéto aktivity.
/Výťah zo Smernice IFLA pre verejné knižnice/

Plný text slovenského prekladu smernice nájdete na tejto adrese:

http://www.dokniznice.sk/images/stories/dokumenty/Smernica_IFLA_pre_sluzby_verejnch_kniznc_2010_online_SK.pdf

Vít'azné práce žiakov ZŠ, čitateľov Oddelenia pre deti a mládež Malokarpatskej knižnice v Pezinku

Nočná obloha

„Nočná obloha“, zamyslime sa nad tým. Čo vám to pripomína? Chudobný názov, ktorý stále večer hovoríte, či čosi, čo vám pripomína niečo krásne a neobvyklé? Ja osobne by som bola asi za ten druhý názov. Na nočnej oblohe vidíme malilinké hviezdičky a veľkú žiarivú guľu... Mesiac. Často krát vás budí mesiac aj hviezdy zo spánku, ale keby ste ich nemali, tiež by ste neboli najšťastnejší. Videli by ste len čiernu oblohu a nič viac.

V hlbokom lese žil jeden horár. Ženu, detí nemal a dokonca ani poľovníckych psov, čo horári zvyknú mať. Iba v obývačke mal na drevom obloženej stene žltého kanárika. Horár bol tichý, večne zadumaný človek. Nečudo, veď prečítal za ten svoj „biedny život“ ako zvykne hovorievať horár, plnú knižnicu starých a pochmúrnych kníh, kto vie. A čo tento zvláštny človek robí najradšej? Sedí v obývačke a popíja čajík a pozerá sa na ohnivé jazyky v krbe, lebo medzi tým počúva krásny trilujúci spev kanárika.

Je treskúca zima. Horár si išiel skôr ľahnúť, lebo sa aj skôr stmievalo. Už by bol aj zaspal, keby: „Do paroma!“ horár skontroloval lampu či nie je zasvietená. Nebola. „Ej, kto mi to ruší nočný spánok?“, opýtal sa rozčertene. Vtedy si pomädľil ruky a odhrnul záclonky. Bola tam žiarivá obloha plná hviezd a ten najžiarivejší bod bol mesiac. Horár sa ešte raz pokúsil o spánok, ale nadarmo. Potom ticho zamrmlal: „Bodaj by sa celá svietiaca obloha pod zem prepadla!“. Zrazu už nevidel žiadnu žiaru a zaspal. Lenže tú žiaru nevidel ani na ďalšiu a ani na ďalšiu noc. Horár sa znepokojil, vari sa nejako preriekol? Lenže hviezdy sa neukazovali. Až jedného dňa musel zísť do mesta a tam sa pýtal starej múdrej ženy. „Vari neviete ako by som prinavrátil hviezdy na oblohu?“, opýtal sa. Žena mu odpovedala: „Správaj sa k nim úctivo a nechaj, nech im raz zaspieva tvoj kanárik. Nechci, aby spieval iba tebe! Ten im farbu prinavráti!“. Ako mu žena povedala, tak aj urobil. Kanárik zaspieval a hviezdy i mesiac sa vynorili v plnej kráse na oblohe. Horár si sadol do kresielka, pozeral sa už šťastne do ohnivých plameňov, zase popíjal čajík a počúval spev svojho kanárika. Už nikdy na hviezdy nenadával, naopak, bol im rád.

Magdalénka Letzová, Gymnázium Pezinok, sekunda A

Let okolo slnečnej sústavy

Včera som dostal list od NASA, v ktorom sa písalo, aby som nasadol do rakety, vyletel na Mars, opravil sondu, ktorá hľadá život. Tak som o týždeň vyrazil. Prerazil som atmosféru Zeme, obletel Mesiac a... „Tréesk!“ Asteroid mi odrazil pripojenie k NASA a ocitol som sa sám v nekonečnom vesmíre. Našťastie okolo letelo UFO, stopol som si ho. Zaplatil som mu soľou. Lebo nikdy nič také nevidel. Keď som priletel na Mars, sondu som nemohlo nájsť. Nakoniec som ju našiel a potom „Tresk!“ spadla moja raketa na Mars. Potom som opravil sondu, ibaže raketa na kúsky. Tak som si znova stopol UFO. Znova som mu zaplatil. Priletel som na Zem. O dva dni sonda našla život, lenže to nebol Mart'an, ale kozmonaut.

Oliver Mucska, 4. A, ZŠ Na bielenisku, Pezinok

Citáty o knihách

Arabské príslovie

Kniha je ako záhrada, ktorú nosíš vo vrecku.

Balzac

Najlepšiu výchovu dosiahneme skôr tým, čo sa učíme v živote, než tým, čo sa dočítame v knihách.

France

Čo je kniha? Rada malých značiek. Nič viac. Je na čitateľovi, aby z nich sám vyvodil tvary, farby a city, ktorým tieto značky zodpovedajú. Na ňom závisí, či je kniha mdlá alebo výborná, ohnivá alebo ľadová.

Goldoni

Svet je nádherná kniha, ale nemá cenu pre toho, kto nevie čítať.

Pascal

Všetky dobré zásady sú už v knihách napísané. Teraz ešte zostáva ich uskutočniť.

Perszké príslovie

Hľadaj pravdu v myšlienke a nie v knihách tlejúcich. Ak chceš vidieť mesiac, pozri sa na oblohu a nie do mláky.

Proust

Ak nie je kniha zrkadlom silnej individuality, je aspoň zrkadlom zaujímavých chýb ducha.

(preložené z českého originálu)

Nezabudnite si dať do plánu TSK, (Týždeň slovenských knižníc). Tento rok prebehne už 14. ročník tohto podujatia v týždni od 18. marca do 24. marca 2013.

O s o b n o s t i

Milan Dubovský 1933 - 2005

V roku 2013 si pripomíname 80. výročie nedožitého jubilea slovenského archivára a historika Jána Milana Dubovského. Narodil sa 7. júna 1933 v Trnave. Pochádza z Dechtíc v okrese Trnava. Gymnaziálne štúdiá absolvoval v Šaštíne, Galante, Senici a Trnave. V rokoch 1954-1956 študoval na Cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte v Bratislave a v

rokoch 1956-1960 absolvoval klasickú filológiu a históriu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Stal sa archivárom v Štátnom okresnom archíve v Pezinku, neskôr so sídlom v Modre, kde bol do konca roka 2000 vo funkcii riaditeľa. Pod jeho vedením sa toto pracovisko stalo významnou odbornou inštitúciou.

Je autorom desiatok odborných štúdií, recenzií, odborných posudkov a autorom a spoluautorom viacerých kníh.

Archivári oceňujú jeho Sprievodcu po archívnych fondoch a zbierkach Štátneho okresného archívu Bratislava – vidiek. Iní oceňujú jeho prekladateľskú činnosť z latinčiny. Preložil pramene k tavernikálnemu právu v Uhorsku, k mestskému právu, k dejinám Vištuka, kanonickú vizitáciu Hanušoviec nad Topľou u roku 1812. Tlačou vyšli jeho preklady: Jakobínske katechizmy, Bratislavský a Devínsky hrad v knihe Bratislava Mateja Belu, Timon: Obraz starého Uhorska (výber), Juraj Fándly: Historická rozprava v Doľanoch. V roku 1998 mu vyšiel preklad z latinčiny diela J. J. Schreibera: Dejiny Modry (1719) a publikácia o Gabrielovi Kolinovičovi Šenkvicom. Z posledných prác sú i štúdie o erboch miest a obcí bývalého okresu Bratislava-vidiek.

Ján Milan Dubovský pred novembrom 1989 spolupracoval na samizdatovom vydávaní asi 50 prekladov a komentárov náboženskej literatúry. V poslednom desaťročí sa predmetom jeho archívno-historického výskumu a publikačnej činnosti stali osudy mužských reholí a kongregácií, ako aj ženských kláštorňých komunít na Slovensku v rokoch 1950-1960. Ako univerzitný pedagóg sa od roku 1991 venoval cirkevným dejinám Uhorska a Slovenska. Desaťročia pracoval vo výbore Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV. Ján Milan Dubovský patrí za viac ako 40 rokov svojho vedeckého a odborného pôsobenia medzi zakladateľov moderného slovenského archívnictva a pomocných vied historických.

Veľa rokov vyučoval latinský jazyk na Gymnázium v Pezinku a v Šaštíne. Pre archivárov - špecialistov pripravil a viedol dvojročný kurz archívnej latinčiny. Bol členom Historického odboru Matice slovenskej, Vedeckej archívnej rady, redakčnej rady Slovenskej spoločnosti pri SAV. Ďalej členom výboru SSA, redakčnej rady časopisov: Pezinčan, Modranské zvesti, Šenkvičan. Potom členom vedeckej rady Západoslovenského múzea a Malokarpatského vinohradníckeho múzea v Pezinku. Bol tiež expertným spolupracovníkom Pápežskej komisie pre kultúrne dedičstvo cirkvi a členom komisií OASS MV SR.

Ako historik zamerával pozornosť na regionálne dejiny a výskum malokarpatských miest Pezinok, Modra, Svätý Jur, obcí Šenkvice, Vištuk, Limbach a ďalších. Zostavil publikáciu **Dejiny Pezinka** (1982), monografiu **Peripetie slobody** (pezinská čítanka). V oblasti literárnej histórie sa zamerával najmä na dielo Juraja Fándlyho.

V posledných rokoch sa Ján Milan Dubovský venoval cirkevnej histórii a v tejto súvislosti aj štúdiu vatikánskych archívnych prameňov. Výslednicou týchto jeho záujmov o dejiny cirkvi v období totality sú i monografie **Akcia kláštor** (1998) a **Akcia rehoľnícky** (2001).

Zhromažďoval materiál k monografiám o Dechticiach, Doľanoch, Vinosadoch, Slovenskom a Chorvátskom Grobe a o Viničnom. Chcel tiež spracovať knihu o jednom z najväčších archivárov Uhorska v 18. a 19. storočí – o Martinovi Jurajovi Kovačovičovi Šenkvicom. Nepovažoval za skončené ani svoje štúdium vo Vatikánskom archíve v Ríme, chcel pripraviť súbor dokumentov o rekatolizácii Slovenska v 17. a 18. storočí. Tiež plánoval preložiť ďalšie väčšie či menšie práce z latinčiny do slovenčiny o dejinách Slovenska, prípadne z archívnych dejín.

V novembri 1988 získal ocenenie – **medailu Štefana Moyzesa za historickú a prekladateľskú prácu**. Takisto mu Literárny fond – Sekcia pre vedeckú a odbornú literatúru a počítačové programy – udelil **Prémium za vedeckú a odbornú literatúru za rok 1988 v kategórii spoločenských vied** za dielo Akcia Kláštor. Prezident Slovenskej

republiky udelil Jánovi Milanovi Dubovskému štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra II. triedy za významné výsledky v oblasti archívnictva a regionálnej historiografie.

1999 – Sasinkova medaila za rozvoj okresných archívov a archívno-teoretickú a historickú prácu v oblasti regionálnych dejín

2002 – Rad Ľudovíta Štúra II. triedy za významné výsledky v oblasti archívnictva a regionálnej historiografie

2005 in memoriam cena Samuela Zocha za výrazný príspevok k rozvoju a reprezentácii Bratislavského samosprávneho kraja. Zomrel v Šenkviaciach 1. apríla 2005.

Pri príležitosti nedožitého 80. výročia narodenia plánuje Malokarpatská knižnica v Pezinku vydať v roku 2013 personálnu bibliografiu PhDr. Milana Dubovského.

Pracovné a životné jubileá v roku 2012

Spolok slovenských knihovníkov udelil Ing. Janke Kóňovej, knihovníčke na pobočke Cajlanská 63, ktorá patrí ku Malokarpatskej knižnici v Pezinku za jej dlhoročnú a svedomitú prácu.

Kultúrny kalendár na rok 2012

Dátum	Výročie úmrtia	Meno	Povolanie
1. 1. 1923	90. výr. úmrtia	Jaroslav Hašek	český spisovateľ
9. 1. 1913	100. výr. narodenia	Peter Zvon	slovenský dramatik
15. 1. 1938	75. výr. narodenia	Paula Sabolová	slovenská spisovateľka
25. 1. 1688	325. výr. úmrtia	Juraj Jánošík	zbojník
27. 1. 1923	90. výr. narodenia	Krista Bendová	slovenská poetka
27. 1. 1988	25. výr. úmrtia	Krista Bendová	slovenská poetka
3. 2. 1468	565. výr. úmrtia	Johann Gutenberg	nemecký vynálezca kníhtlače
14. február	Deň Sv. Valentína – Deň zaľúbených		
24. 2. 1928	85. výr. narodenia	Viliam Turčány	slovenský básnik
28. 2. 1948	65. výr. narodenia	Július Balco	slovenský spisovateľ
3. 3. 1958	55. výr. úmrtia	Ivan Krasko	slovenský básnik
9. 3. 1903	110. výr. narodenia	Fraňo Kráľ	slovenský spisovateľ
10. 3. 1888	125. výr. narodenia	Ivan Stodola	slovenský dramatik
14. 3. 1923	90. výr. narodenia	Jozef Baláž	slov. maliar, grafik, ilustrátor
14. 3. 1913	100. výr. narodenia	Dominik Tatarka	prozaik, scenárista, prekladateľ
16. 3. 1828	85. výr. narodenia	Pavol Dobšinský	slov. spisovateľ, rozprávkár
20. 3. 1828	185. výr. narodenia	Henrik Ibsen	nórsky dramatik
21. marec	Svetový deň poézie (UNESCO)		
4. apríl	Medzinárodný deň detskej knihy		
8. 4. 1938	75. výr. narodenia	Ivan Kadlečík	slovenský esejista
16. 4. 1938	75. výr. narodenia	Rudolf Sloboda	slovenský spisovateľ
22. apríl	Deň Zeme		
23. apríl	Svetový deň knihy a autorského práva		
1. máj	Sviatok práce		
8. máj	Deň víťazstva nad fašizmom		
1. 5. 1928	85. výr. narodenia	Joseph Heller	americký spisovateľ
21. 5. 1928	85. výr. úmrtia	Martin Kukučín	slovenský spisovateľ

15. 6. 1923	90. výr. úmrtia	Jozef Ľudovít Holuby	slovenský botanik, etnograf
25. 6. 1928	85. výr. narodenia	Elena Holbová	slovenská poetka
21. 7. 1898	115. výr. narodenia	Ernest Hemingway	americký spisovateľ
22. 7. 1898	115. výr. narodenia	Maria Erich Remarque	nemecký spisovateľ
28. 8. 1908	105. výr. narodenia	Maša Haľamová	slovenská poetka
30. 8. 1908	105. výr. narodenia	Jozef Nižnánsky	slovenský spisovateľ
8. september	Medzinárodný deň gramotnosti		
9. 9. 1828	185. výr. narodenia	Lev Nikolajevič Tolstoj	ruský spisovateľ
13. 9. 1943	70. výr. narodenia	Karol Horák	slovenský spisovateľ
15. september	Deň bielej palice		
20. 9. 1943	70. výr. narodenia	Anton Baláž	slovenský prozaik, scenárista
25. 9. 1908	105. výr. narodenia	Eugen Suchoň	slovenský hudobný skladateľ
27. 9. 1948	65. výr. narodenia	Jozef Banáš	slovenský spisovateľ
3. 10. 1933	80. výr. narodenia	Ján Beňo	slovenský spisovateľ
5. 10. 1943	70. výr. narodenia	Etela Farkašová	slovenská spisovateľka
17. 10. 1888	125. výr. narodenia	Martin Rázus	slovenský spisovateľ
21. 10. 1833	180. výr. narodenia	Alfréd Nobel	švédsky chemik, vynálezca
23. 10. 1933	80. výr. narodenia	Ján Lenčo	slovenský spisovateľ
26. október	Deň osvetových pracovníkov		
17. november	Medzinárodný deň študentstva		
30. november	Deň počítačovej bezpečnosti		
1. december	Svetový deň boja proti AIDS		
2. 12. 1928	85. výr. narodenia	Ivan Mojík	slovenský básnik
10. december	Deň ľudských práv		
10. 12. 1928	85. výr. narodenia	Milan Rúfus	slovenský básnik, prekladateľ
11. 12. 1918	95. výr. narodenia	Alexander Solženicyn	ruský spisovateľ
12. 12. 1928	85. výr. narodenia	Čingiu Ajtmatov	kirgizský spisovateľ
12. 12. 1918	95. výr. narodenia	Štefan Žáry	slovenský spisovateľ
16. 12. 1898	115. výr. narodenia	Ján Smrek	slovenský básnik
20. 12. 1968	45. výr. úmrtia	John Steinbeck	americký spisovateľ
23. 12. 1943	70. výr. narodenia	Štefan Moravčík	slovenský spisovateľ

OČK(o) – okresný časopis knihovníkov o činnosti knižníc okresov Pezinok, Malacky a Senec

Vydáva: Malokarpatská knižnica v Pezinku

Ročník: 18

Číslo: 2

Rok: 2012

Vydáva: Malokarpatská knižnica v Pezinku

MDT: 026/027

ISSN: 1338-9394

Zostavovateľ: PhDr. Katarína Benciová

Zodpovedný redaktor: Mgr. Daniela Tóthová

Edícia: Metodika

Náklad: Časopis je vydávaný len v elektronickej podobe

Text neprešiel odbornou jazykovou úpravou

Pre vnútornú potrebu knižníc okresov Pezinok, Malacky a Senec